

Матвійчук Катерина Володимирівна

студентка 3-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»

ВІДВІД СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Чинний Цивільно-процесуальний кодекс України (в редакції від 24 лютого 2018 року) не дає визначення поняття «відвід», однак в юридичній доктрині закріплено, що «відвід» – це усунення від участі в цивільному, кримінальному, господарському або адміністративному процесі окремих його учасників, якщо хтось із них особисто (прямо чи непрямо) заінтересований у справі, але не є стороною, чи третьою стороною у цивільному процесі [1, с. 293].

Метою відводу є гарантія захисту конституційних прав людини і громадянина, а також надати впевненість учасникам цивільного процесу, іншим особам, присутнім у залі судового засідання. Зокрема, впевненість у тому, що справа розглядатиметься та буде вирішуватись неупереджено та об'єктивно, що, безпосередньо, у свою чергу, сприятиме підвищенню авторитету судової влади загалом, а також до схвалюваних судом рішень та сприяти попередженню небезпеки скасування судових рішень у зв'язку з їх незаконністю [2].

Що стосується часових меж, то відвід повинен бути вмотивованим і заявленим протягом десяти днів з дня отримання учасником ухвали про відкриття провадження у справі, в випадках, коли вказаний строк минув, але заявник дізнався про підстави відводу, які раніше йому не могли бути відомі, дозволяється заявляти відвід, але не пізніше двох днів з дня, коли заявник дізнався про таку підставу.

Підстави для відводу (самовідводу) судді закріплені у ст. 36 ЦПК України. Наведений у даній статті перелік підстав не є вичерпним. Це пояснюється тим, що існують різноманітні життєві ситуації, які неможливо передбачити, тому закон не може містити вичерпного переліку. Положення даної статті розповсюджується на суддів усіх інстанцій, а ст. 37 ЦПК України передбачає недопустимість повторної участі судді в розгляді справи.

Підстави можуть мати як об'єктивний (п.п. 2, 4 ч. 1 ст. 36 ЦПК України), так і суб'єктивний (п.п. 1, 3 ч. 1 ст.36 ЦПК України) характер, а заінтересованість у справі може мати юридичний і побутовий характер. Юридична заінтересованість полягає у тому, якщо від результатів вирішення спору у судді виникнуть, зміняться або припиняться права чи обов'язки, а побутова або як її називають ще – фактична заінтересованість – якщо рішення суду може мати вплив на особисті стосунки судді з оточуючими (наприклад, залежність від однієї із сторін) [3, с. 396].

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 36 ЦПК України обставини, що викликають сумнів щодо неупередженості чи об'єктивності судді можна вважати незаконні дії судді під час розгляду справи, дружні або ж навпаки неприязні стосунки з кимось із учасників процесу, службова підпорядкованість тощо.

Згідно із ст. 39 ЦПК України за наявності підстав, зазначених у ст. ст. 36, 37 ЦПК України, суддя зобов'язаний заявити про самовідвід.

Наслідком задоволення заяви про відвід судді, який розглядає справу одноособово, справа розглядається в тому самому суді іншим суддею (ч. 1 ст. 41 ЦПК України), а питання про відвід судді вирішує суд, який розглядає справу і задовольняє відвід, якщо він дійде до висновку про його обґрунтованість. Тобто, в даному випадку, можна говорити про суперечність із метою відводу – неупередженість та об'єктивність розгляду та вирішення справи. Оскільки, суддя не може бути неупередженим по відношенню до себе і не може належним чином оцінювати докази стосовно себе. Він вимушено поєднує функцію особи, що наводить аргументи в захист правомірності своїх дій та функцію вирішення поставленого питання. Тобто було б доцільніше, якби питання відводу розглядалося іншим складом суду, але це сприятиме затягуванню справи, тому що до апеляційної чи касаційної інстанції разом із заявою передаються всі матеріали справи. До 21 червня 2001 року в «старому» ЦПК України існувала конструкція за якої питання про відвід судді вирішувалося головою суду.

Актуальною проблемою також є неможливість оскарження ухвали про задоволення/незадоволення заяви про відвід суддів. Наприклад, у випадку, коли на суддю здійснюється тиск і його примушують до проведення відводу, то повинні бути законодавчі шляхи врегулювання даної ситуації [4, с. 40].

Отже, відвід судді в цивільному процесі – це один із способів на незалежний суд. Проте, як ми бачимо, інститут відводу суду має свої недоліки, вирішення яких зробило б даний інститут більш дієвим, їх можна врегулювати шляхом внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України. Ми схилиємось до думки, що доцільною була б модель, коли заяви про відвід розглядав би голова суду, однак в чітко визначений строк.

Деякі ж вчені схилиються до думки, що необхідно взагалі замінити інститут відводу і надати перевагу відстороненню судді від розгляду справи. Адже в сучасній практиці, якщо судді заявлено відвід і його не задоволено, подальший розгляд справи ускладнюється суб'єктивним фактором.

Також необхідно визначити можливість чи не можливість оскарження ухвал про задоволення/незадоволення заяви про відвід судді.

Список використаних джерел

1. Бабич, О. М. Відвід судді в цивільному процесі / О. М. Бабич // Сучасна цивілістика : матеріали 9-ої Міжнар. наук. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених (Одеса, 28 березня 2014 р.). 2014 . – 516 с. – С. 293-296.
2. Цивільний процесуальний кодекс України, прийнятий Верховною Радою України від 18 березня 2004 року № 1618-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Сенік С. В. Відвід судді у цивільному процесі / С. В. Сенік // Правове життя сучасної України : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. ювілею акад. С. В. Ківалова (Одеса, 16-17 травня 2014 р.). Т. 1. 2014. – 820 с. – С. 369-370.
4. Ануфрієва О. В. Інститут відводу судді у процесуальному праві України (порівняльний аспект) / Ольга Вячеславівна Ануфрієва // «Вісник Вищої ради юстиції». – 2011. – № 4. – С. 35-42.

Ключові слова: відвід, самовідвід, відвід судді, суддя, судове засідання.
Науковий керівник: *к.ю.н., доцент Гонгало Р. Ф.*

Мащенко Наталія Русланівна

студентка 3-го курсу факультету підготовки слідчих
Національного Університету «Одеська юридична академія»

МАЛОЗНАЧНІ СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Верховною Радою України 3 жовтня 2017 року було прийнято Закон України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», який внос суттєві зміни до цивільного судочинства. Однією з таких змін є запровадження законодавцем поняття малозначних справ, які розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження, а також визначення порядку їх розгляду.

Відповідно до ч. 2 ст. 19 ЦПК України цивільне судочинство здійснюється у порядку наказного провадження, позовного провадження (загального або спрощеного) та окремого провадження.

Стаття 274 ЦПК України визначає, що у порядку спрощеного позовного провадження розглядаються: 1) малозначні справи; і 2) справи, що виникають з трудових відносин, а також будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у ч. 4 ст. 274 ЦПК України.